

Право на Европейския съюз

Конспект за конкурсен изпит за асистент,

главен асистент и докторант и за докторантски минимум

I. Възникване и развитие на европейската интеграционна система

1. Основни международни организации в Европа (необходими разграничения): ООН, НАТО, Съвет на Европа, ОССЕ, ЗЕС, ОИСР и др. Теории за европейската интеграция – функционалистка, федералистка, междуправителствено сътрудничество, конституционализъм, теория на мрежите и теория на доброто управление.
2. Основни идеи за европейско обединяване. Планът „Шуман”. Създаване на ЕОВС – цели, предмет и институции. Опити за създаване на военна и политическа общност. Създаване на ЕИО и ЕОАЕ – цели, предмет, институции. Разграничение между интеграционните общности и класическите международни организации. Особенности на интеграционния правопорядък – автономен характер, собствена система от източници (анализ на основните решения на СЕО: *Van Gend en Loos*, *Costa c/ENEL*, *Commission c/Luxembourg & Belgique*, *Avis 1/91*)
3. Европейската интеграция през 60-те години. Изграждане на митнически съюз. „Криза на празния стол”. Люксембургски компромис. Европейската интеграция през 70-те години – „довършване”, „разширяване”, „задълбочаване”. Подем в европейската интеграция през 80-те години и приеман Единен европейски акт. Основни етапи на европейския интеграционен процес.
4. Договор за Европейския съюз от Маастрихт – цели, структура и съдържание. Основни изменения в УД. Разграничение между „стълбовете” на ЕС. Договорът от Амстердам – „недовършена” реформа. Договорът от Ница – основни изменения в УД.
5. Договорът за създаване на Конституция за Европа – особености, причини за неуспеха. Договорът от Лисабон – същност на компромиса, основни нововъведения в УД. Нов европейски „финансов” договор.
6. Членство в ЕС. Ред на присъединяване и оттегляне от ЕС. Санкционна процедура по чл. 7 ДЕС. Актуално състояние на процеса на разширяване на ЕС. Република България в процеса на европейска интеграция – отношения с ЕО и ЕС преди 1 януари 2007 г. Търговска спогодба. Договор за асоцииране. Процес на присъединяване и особени условия на членството. Проблеми след присъединяването към ЕС.

II. Правни основи на европейската интеграция

1. Правни особености и специфики на Европейските общности и на Европейския съюз. Понятие за „интеграция”. Обща характеристика на правото на ЕС. Съпоставка и разграничение от международното публично право.
2. Правосубектност на ЕС.
3. Компетентност на ЕС – особености, принципи на целесъобразност, пропорционалност и субсидиарност. Видове компетентност и значение на разграничението. Засилено сътрудничество.

10. Принцип на лоялно сътрудничество. Принцип на зачитане на конституционната идентичност на държавите-членки.

11. Правен режим на Общата политика по външните работи и сигурността на ЕС. Външни отношения на ЕС.

12. Гражданство на ЕС. Възникване, обща характеристика и особености. Основни икономически права на гражданите на ЕС.

13. Политически права на гражданите на ЕС. Защита на правата на човека в правото на ЕС. Харта на основните права на ЕС. ЕКПЧ в правото на ЕС.

III. Институционална система на ЕС

14. Обща характеристика на институционалната система на ЕС. Особенности, правна уредба, реформа от Лисабон.

15. Европейски съвет. – състав, функции, актове, особености.

16. Съвет на министрите – състав, функции, актове, особености. Председателство на ЕС. КОРЕПЕР и консултативни комитети.

17. Европейска комисия – състав, функции, актове, особености.

18. Европейски парламент – състав, функции, актове, особености.

19. Сметна палата, Европейска централна банка, органи и агенции на ЕС. Система на комитологията.

20. Процес на вземане на решения. Основни нормотворчески процедури. Система на собствени средства на ЕС. Бюджетна процедура.

IV. Правна система на ЕС

21. „Първични” източници – видове, съдържание, особености, действие, йерархия. Териториално действие.

22. „Производни” източници. Актове на институциите – видове, особености, реквизити. Особености на директивата. Други „производни” източници на Правото на ЕС.
23. Външни източници. Сключване и действие на международните договори на ЕС. Международни договори на ДЧ. Неписани източници на Правото на ЕС. Основни принципи. Практика на Съда на ЕС.
24. Принципи на прилагане на правото на ЕС в държавите-членки – извеждане, значение, доктринални и терминологични различия. Разграничение от международното право. Принцип на институционална и процедурна автономия. Принцип на еквивалентност. Принцип на ефективност.
25. Принцип на непосредствената приложимост – извеждане, особености, значение.
26. Принцип на примат – извеждане, особености, действие, задължения за националните органи.
27. Принцип на директния ефект – извеждане, особености, действие. Критерии за директен ефект и видове директен ефект.
28. Директен ефект в различните източници. Задължения за националните органи. Задължение за съобразено тълкуване на националните норми.
29. Отговорност на държавите-членки за вреди, причинени на частни лица вследствие нарушаване на правото на ЕС. Правен режим на санкциите в правото на ЕС.

V. Съдебна система на ЕС

30. Особености на интеграционния правопорядък, обосноваващи и налагащи съществуването на обособена съдебна власт. Изграждане на органите на съдебната власт на ЕС – исторически преглед и логика на ревизиите на УД във връзка със съдебната система. Основни различия между интеграционния съд и един международен съд. Правна уредба на съдебната система на ЕС – видове източници и тяхното значение. Взаимоотношение между Съда на ЕС и националните съдилища – особености и разграничения, доктринална власт на СЕС.
31. Компетентност на Съда на ЕС – обща характеристика, Видове съдебна компетентност на Съда на ЕС. Развитие на уредбата. Видове съдебни функции на Съда на ЕС. Обща систематизация на производствата пред СЕС. Функционално разпределение на компетентността между съюзните съдилища. Осъществяване на консултативната компетентност на СЕС.
32. Състав на Съда – изисквания към съдиите и ГА, Комитет по назначенията, Обективни гаранции за независимост, Мандат и статус. Особената фигура на генералния адвокат –

роля, изисквания, първи ГА. Вътрешна организация на Съда – общо представяне, Председател, състави, заседания, роля на пленума, процесуални гаранции за независимост. Съдебен секретар, Помощник-докладчици, Работен език.

33. Общ съд – създаване и развитие, състав, изисквания, назначаване, мандат и статус. Генерален адвокат пред ОС. Състави на ОС. Възможност за произнасяне на един съдия. Съд на публичната служба – създаване, компетентност, състав. Проект за Патентен съд.

34. Общи правила на производството пред СЕС. Безплатно правосъдие, режим на разноските, финансова помощ, процесуален език, задължително процесуално представителство. Образуване на производството – искова молба (подаване и реквизити), роля на съдебния секретар, наименование на делото и специфични означения, срокове. Продължителност на производството. Писмена фаза – определяне на състава (дела пред Пленума), роля на съдия-докладчика, предварителен и основен доклад, събиране на доказателства. Писмена защита. Реплика и дублика. Устна фаза – факултативност, обхват. Доклад, устни пледоарии, заключения на ГА. Постановвяване и действие на съдебното решение: съдебно съвещание, съдържание на решението, действие, преразглеждане.

35. Процесуални отношения между Съда и Общия съд. Право на жалба срещу актовете на ОС, предмет, атакуеми актове, основания, срок и форма за обжалване, ход на производството, последици на обжалването. Атакуване на актовете на специализираните съдилища пред ОС. Преразглеждане от Съда на второинстанционно решение на ОС. Отклонения от типичното развитие на производството: бързо и спешно производство. Съединяване на дела. Встъпване. Спиране на изпълнението и други временни мерки. Възражение. Отказ от иска. Преразглеждане на решение.

36. Производство срещу ДЧ – характер на делото и на решението. Правна уредба, предмет, компетентен съд. Основания на иска. Ограничена активна легитимация. Изключения. Контролна функция на ЕК, сезиране, достъп на частни лица. Производство по инициатива на ДЧ – сезиране на ЕК, собствена инициатива. Производство срещу национална банка. Досъдебна фаза – особености, значение. Информационна фаза. Официално уведомително писмо – роля, съдържание, подготовка и приемане, последици. Мотивирано становище – роля, задължително и допълнително съдържание, подготовка и приемане, последици.

37. Завеждане на делото пред СЕС – предмет на иска, реквизити на ИМ, срок. Недопустимост. Доказателствена тежест. Защитна теза на държавата-нарушителка. Срокове. Ход на производството. Решение на съда. Налагане на санкции. Измененията от Лисабон. Изключения от общия режим – опростена процедура, разширена легитимация.

38. Производство за отмяна на акт – правна уредба, предмет на делото. Компетентен съд. Активна легитимация. „Привилегировани” и „непривилегировани” ищци. Новото от Лисабон.

39. Пасивна легитимация – годен за атакуване акт. Новото от Лисабон. Основания за отмяна. Обхват на контрола на съда. Срокове. Ход на производството. Решение на съда. Ограничения и особености.

40. Производство за противоправно бездействие – правна уредба, предмет, компетентен съд. Активна легитимация. „Привилегировани” и „непривилегировани” ищци. Пасивна легитимация. Доказване на противоправност. Срокове и ход на производството. Решение на съда. Ограничения и особености. Производство за договорна отговорност на ЕС. Производство за извъндоговорна отговорност на ЕС.

41. Производство за преюдициално заключение – особености, роля и значение. Предмет, участници, правна уредба. Кой може и кой трябва да отправя преюдициално запитване. Критерии за „национална юрисдикция”.

42. Предпоставки за започване на производството. Сезиране на Съда – момент, форма и съдържание на запитването. Възможности на СЕС по отношение на текста на запитването. Процесуална автономия. Атакуемост на определението. Ход на производството – изпращане, уведомяване, становища, процедура. Устна фаза – факултативност, съдържание. Бързо производство. Спешно производство. Правна сила и действие на решението на СЕС. Последици при несъобразяване от националните органи.

VI. Основи на материалното право на ЕС

43. Вътрешен пазар на ЕС – особености, изграждане, основни особености. Свободно движение на хора.

44. Свободно движение на стоки.

45. Свобода на установяване.

46. Свобода на предоставяне на услуги.

47. Свободно движение на капитали.

48. Основни политики на ЕС: Обща търговска политика, обща селскостопанска политика.

49. Правна защита на конкуренцията в ЕС.

50. Пространство на свобода, сигурност и правосъдие.

Препоръчителна литература

1. 1. На български език

Флоранс Беноа-Ромер, Жан-Пол Жаке, Жан-Клод Готрон, Жоел Ридо, Етиен Крики, Жан-Дени Мутон, Записки по право на ЕС, ЮФ на СУ „Св. Кл. Охридски”, 2009

- Орлин Борисов**, *Право на Европейския съюз*, 8^{мо} издание, Нова звезда, 2010
- Жан-Клод Готрон**, *Европейско право*, ИЕП и УИ „Св. Кл. Охридски”, 2006
- Жан-Пол Жаке**, *Институционно право на ЕС*, ИЕП и УИ „Св. Кл. Охридски”, 2007
- Ружа Иванова (съст.)**, *Основи на европейската интеграция*, Център за европейски изследвания, 1998
- Александър Корнезов**, *Преюдициалното запитване до Съда на Европейските общности*, Сиби, 2008
- Александър Корнезов (съст.)**, *Преюдициалното запитване до Съда на ЕО*. Сборник нормативни актове и практически указания, Сиби, 2008
- Станислав Костов**, *Актовете на Съда на ЕС – правни последици*, Сиби, 2011
- Станислав Костов (съст.)**, *Договор за ЕО. Договор за ЕС. Съдебна практика*, Сиби, 2008
- Николай Натов, Пламен Пантев, Орлин Борисов**, *Политики на Европейския съюз*, Университетско издателство, „Св. Климент Охридски“, 2011
- Жасмин Попова**, *Право на Европейския съюз*, Сиела, 2011
- Атанас Семов (съст.)**, *Взаимоотношенията между националния съд и Съда на ЕС*. Сборник актове от Международната конференция, проведен на 10-13 септември 2009 г. в София, СУ „Св. Кл. Охридски”, С. 2010
- Атанас Семов, Христо Христов (съст.)**, *Договорът от Лисабон. Консолидирани текстове и коментари*, СУ „Св. Климент Охридски” и Институт по европейско право, С. 2009
- Атанас Семов**, *Принципи на прилагане на правото на Европейския съюз*, ИПАЕИ/ИЕП, София, 2007
- Атанас Семов**, *Система на източниците на правото на Европейския съюз*, УИ „Св. Кл. Охридски“, 2009
- Атанас Семов**, *Съдът на Европейския съюз – в: Съвременна международно правосъдие*, Том II, ИЕП и ИМП, 2011
- Атанас Семов (съст.)**, *55 най-важни решения на Съда на ЕО с коментари*, ИЕП, 2007
- Христо Христов**, *Право на ЕС. Наказателноправни въпроси*, Сиела, 2012
- Ингрид Шикова**, *Политики на ЕС*, Сиела, 2011

1. 2. *На френски език*

Guy Isaak, Marc Blanquet, *Droit communautaire général*, Paris, Sirey , 2006.

Louis Dubois, Claude Blumann, *Droit matériel de l'Union européenne*, Montchrestien, Paris, 2009.

Jean-Paul Jacqué, *Droit institutionnel de l'Union européenne*, 6ième édition, Dalloz, Paris, 2010.

Sean Van Raepenbusch, *Droit institutionnel de l'Union européenne*, Larcier, 2005

Joël Rideau, *Droit institutionnel de l'Union et des Communautés européennes*, 5e éditions, LGDJ, Paris, 2006.

Denys Simon, *Le système juridique communautaire*, PUF, 3e édition, Paris, 2001

1. 3. *На английски език*

Mark Brealey, Mark Hoskins, *Remedies in EC Law*, Sweet & Maxwell, 2e éd., 1998

Paul Craig, Grainne De Burca, *EU law: Text, cases and Materials*, 5th edition, Oxford University Press, Oxford, 2011.

Francis Jacobs, *Is the Court of Justice of the European Communities a Constitutional Court?*, in: *Constitutional Adjudication in European Community and National Law. Essays for the Hon. Mr. Justice T. F. O'Higgins*, Butterworths, Dublin, 1992

Trevor Hartley, *The Foundations of European Union Law*, Oxford University Press, 7th Edition, 2010.

Koen Lenaerts, Dirk Arts, Ignace Maselis, *Procedura Law of the European Union*, 2nd edition, Thomson, Sweet and Maxwell, London, 2006.

Koen Lenaerts, Piet Van Nuffel, Robert Bray, *Constitutional Law of the European Union*, 2nd Edition, Sweet & Maxwell, Tomson Reuters, London, 2009.

Josephine Steiner, Lorna Woods, *EU Law*, Oxford University Press, 10th edition, Oxford, 2009

Christiaan W.A. Timmermans, Alison McDonnell, Paul J.G. Kapteyn, Kamiel Mortelmans, *The Law of the European Union and the European Communities*, 4th edition, Kluwer Law International, Leiden, 2009.

John Anthony Usher, *General Principles of EC Law*, Longman, European Law Series,
Edinburg, 1998